

e-mail: three_r@i.ua

Рацин Р.Р., *начальник відділу інформаційно-аналітичної роботи юридичного управління Головного управління ДФС у Тернопільській обл.*

ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ БОРЖНИКА

Ratsyn R.R., *Head of Information-Analytical Work Legal Department, the Main Department of SFS in Ternopil region*

FINANCIAL-LEGAL ASPECTS REMEDIATION DEBTORS

Банкрутство як елемент ринкових відносин стало реальністю сучасної ринкової економіки. Банкрутство підприємства і його ліквідація – не тільки збитки для його акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення розмірів податкових надходжень до бюджету, а також зростання безробіття, що, у свою чергу, може служити одним з факторів макроекономічної нестабільності.

Суттєвим є те, що серед підприємств, справи про банкрутство яких знаходяться на розгляді, значна питома вага таких, які тимчасово опинилися в скрутному становищі і за умови проведення їх фінансової санації можуть розрахуватися з боргами і продовжити свою фінансово-господарську діяльність. Тому, найдієвішим засобом запобігання банкрутству підприємства є санація.

Термін «санація» походить від латинського *sanare* і перекладається як оздоровлення або видужання. Економічний словник дає визначення санації як система заходів, що здійснюються для запобігання банкрутству промислових, торгових, банківських монополій.

Санація може відбуватися у такі способи:

- об'єднання підприємства, яке перебуває на межі банкрутства, з більш потужнішим підприємством;
- за допомогою випуску нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу;
- збільшення банківських кредитів і надання урядових субсидій;
- перетворення короткострокової заборгованості в довгострокову;
- повної або часткової купівлі державою акцій підприємства, що перебуває на межі банкрутства [10, с. 89].

Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», санація – це система заходів, що

здійснюються в процесі провадження справи про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення його фінансового стану, а також на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів через кредитування, реструктуризацію боргів і капіталу та (або) зміну організаційної чи виробничої структури суб'єктів підприємницької діяльності [3].

Господарський суд за клопотанням комітету кредиторів у термін, що не перевищує терміну дії процедури розпорядження майном, має право винести ухвалу про проведення санації боржника та призначення керуючого санацією. Санація вводиться на строк не більше дванадцяти місяців, і за клопотанням комітету кредиторів чи керуючого санацією або інвесторів цей строк може бути продовжено ще до шести місяців чи скорочено. Комітет кредиторів приймає рішення про погодження кандидатури керуючого санацією, вибір інвестора, схвалення плану санації боржника. Протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією зобов'язаний подати комітету кредиторів для схвалення план санації боржника. Комітет кредиторів може прийняти одне з таких рішень: схвалити план санації та подати його на затвердження господарського суду; відхилити план санації і звернутися до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом.

Також, законодавством введено таке нове поняття як досудова санація – система заходів для відновлення платоспроможності боржника, які здійснюються власником підприємства-боржника з метою запобігання його ліквідації. Ці заходи стосуються реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових питань і провадяться згідно з чинним законодавством до початку порушення справи про банкрутство.

Поряд з цим, Бланк І.А. вважає, що санація це лише заходи щодо фінансового оздоровлення підприємства, які реалізуються з допомогою сторонніх юридичних чи фізичних осіб і спрямованих на попередження оголошення підприємства-боржника банкрутом і його ліквідації [1, с. 138].

Терещенко О.О. дає таке визначення поняттю санації: система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових і соціальних заходів, які спрямовані на досягнення або відновлення платоспроможності, ліквідності і конкурентоспроможності підприємства-боржника у довгостроковому періоді [8, с. 52].

Тітов М.І. у монографії, присвяченій аспектам банкрутства, зазначає, що санація це оздоровлення неспроможного боржника, надання йому фінансової допомоги з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (у тому числі зарубіжних), спрямованих на підтримку діяльності [7, с. 18].

Крамаренко Г.О. і Чорна О.Є. стверджують, що термін «санація» означає систему заходів, проведених для поліпшення фінансового стану підприємства, з метою запобігання їх банкрутства та підвищення конкурентоспроможності, особливо в періоди економічних криз” [5, с. 446].

Тобто, санація – це система заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, прибутковості підприємства-боржника в довгостроковому періоді.

Щоб розкрити зміст санації слід конкретизувати види заходів, які проводяться в межах фінансового оздоровлення підприємства.

Особливе місце у процесі санації посідають заходи фінансово- економічного характеру, які відбивають фінансові відносини, що виникають у процесі мобілізації та використання внутрішніх і зовнішніх фінансових джерел оздоровлення підприємств.

Джерелами фінансування санації можуть бути кошти, залучені на умовах позики або на умовах власності та на поворотній або безповоротній основі.

Метою санації є покриття поточних збитків та усунення причин їх виникнення, поновлення або збереження ліквідності й платоспроможності підприємств, скорочення всіх видів заборгованості, поліпшення структури оборотного капіталу та формування фондів фінансових ресурсів.

В наукових колах розрізняють два види санації:

– санація зі збереженням існуючого юридичного статусу підприємства-боржника;

– санація зі зміною організаційно-правової форми та юридичного статусу підприємства (реорганізація) [8, с. 26].

Можна виокремити чотири види стратегії оздоровлення підприємств: наступальна, стратегія делегування повноважень, стратегія компромісу, захисна.

Так, Благодетелева-Вовк С.Л. зауважує, що наступальна стратегія широко застосовується на Заході, особливо у США. Стратегія делегування характерна для протекційно налаштованих до власного бізнесу країн, зок-

рема Євросоюзу, Японії, Китаю [2, с. 38]. Стратегія компромісу й консенсусу ґрунтується на східній філософії та світогляді. Найбільш характерною для практики вітчизняних підприємств є стратегія захисту [9, с. 88].

Варто звернути увагу, що окремі проблеми процедури банкрутства розглядалися також у працях Кириленко О.П. та Письменного В.В. [6, с. 87].

Поряд з цим, як свідчить українська судова практика справа про банкрутство порушується найбільше з ініціативи кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою, а також податкових органів, кредиторів, вимоги яких не забезпечені заставою. Якраз між цими групами і виникає конфлікт інтересів під час прийняття рішень щодо санації, мирової угоди чи ліквідації підприємства-боржника. Варто зазначити, що в Україні ініціаторами більшості справ про банкрутство є податкові органи. Це результат того, що в Україні кошти, отримані внаслідок ліквідації підприємств – боржників, дуже незначні [4, с. 25]

Отже, фінансове оздоровлення підприємств може відбуватися як за ініціативою власників і менеджменту, так і кредиторів у судовому порядку. Відмінності цих двох видів фінансового оздоровлення постають під час прийняття рішення про фінансове оздоровлення, узгодження його форм та методів, розроблення плану, формування джерел фінансування, змін у структурі власності, а ще залежно від часу здійснення, тривалості санаційних заходів, ступеня налагодженості системи управління, кредиторів та ін.

Однак, у цій ситуації слід звернути увагу на відсутність необхідного техніко-методичного забезпечення процесів санації, дефіциту кваліфікованих спеціалістів у питаннях фінансового менеджменту та інших суб'єктивних і об'єктивних причин.

Адже, багато хто з потенційно життєздатних підприємств, у тому числі тих, які відносяться до пріоритетних галузей народного господарства України, стають потенційними банкрутами.

Література:

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2001. – 528 с.
2. Благодетелева-Вовк С.Л. Управління фінансовою санацією підприємств: навч. посіб. / С.Л. Благодетелева-Вовк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 248 с.

3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції згідно з Законом №4212-VI від 22.12.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4212-17/page>.

4. Карпунь І.Н. Антикризисні заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання моногр. / І.Н. Карпунь. – Львів: «Магнолія – 2006», 2008. – 440 с.

5. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підруч. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 518 с.

6. Кириленко О.П. Імплементация в законодавство України процедури банкрутства адміністративно-територіальних одиниць / О.П. Кириленко, В.В. Письменний // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2012. – №1. – С. 87–93.

7. Тітов М.В. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти / М.В. Тітов. – Х.: Консул, 1997. – 182 с.

8. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підруч. / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

9. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібн. / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, – 2008. – 412 с.

10. Управління фінансовою санацією: навч. посібн. / В.І. Грачов, І.П. Косарева, В.В. Прохорова та ін. – Х.: ВД «НЖЕК», 2004. – 208 с.

e-mail: v.rusin@tneu.edu.ua

Русін В.М., *к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ*

Микиташ Р.Б., *головний спеціаліст сектору централізованого оформлення документів Державної міграційної служби України у Тернопільській обл.*

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Rusin V.M., *Ph.D., Associate Professor of Department of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU*

Mykytash R.B., *Chief Specialist of Centralized Registration Documents of the State Migration Service of Ukraine in Ternopil region*

ECONOMIC EFFECTS INTERNATIONAL LABOR MIGRATION

Проблема міжнародної трудової міграції одна із найважливіших в сучасному світі. Впродовж останніх років лише посилюється міжнародна міграція робочої сили. Спостерігається наймасштабніше переміщення населення через міжнародні кордони за останні 70 років. Міграційні процеси